

Spezialdruckerei
Eesti Maaomavalitsuste Liidu

häälekandja

~~3.4496~~

1931.

AR
EESTI
RAHVUS-
RAAMATUKOGU

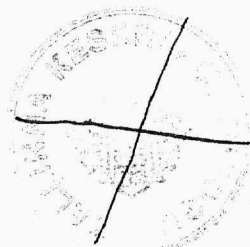
MAAOMAVALITSUS

1931.

ENSV
Rahvalik Avalik
Raamatukogu

Sp 14636

IX. aastakäik

Toimetajad:

Nr.Nr. 1—18: **Heinrich Avikson**

Nr.Nr. 19—20: **Ferdinand Vellner**

Väljaandja

Eesti Maaomavalitsuste Liit

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

10. JAANUARIL 1931. A.

Nr. 1

ÜHEKSAS AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:

Aastas	Kr.	5.—
Pooles aastas	"	2.50
Üksik number	"	—25
1923 aastak.	"	—50
1924 "	"	3.—
1925—1930 a. ä	"	5.—

Toimetus ja talitus:

Tallinnas, Suur Roosikrantsi
uul. Nr. 12.
Telefon Nr. 4—72.
Jooksev arve: Eesti Panga Tal-
linna osakond Nr. 609.

Kuulutuste hind:

1 lhk. Kr. 20.—, ½ lhk. Kr. 10.—,
¼ lhk. Kr. 5.—, 1/8 lhk. Kr. 2.50,
1/16 lhk. Kr. 1.25.
Dokumentide kaotamise kuulu-
tused 50 senti dokumendi pealt.

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Mis oli ja mis tuleb	Lhk.	3
Omavalitsustele oma pank — H. Avikson	"	5
Saksa kommunaal pangad ja hoiukassad— Dr. J. Cremeri ja dr. Gaertneri ainetel	"	6
Kohaliku keeluõiguse kaotamise puhul .	"	7
Vallaomavalitsuse kassaraamat vajab re- formi — Viktor Timmat	"	9
Kas lihtsustamise või töö suurendamise suunas?	"	11
Eesti Maaomavalitsuste Liidu põhikiri muudetud	"	12
Omavalitsustegelased:		
25 aastat omavalitsuse teenistuses ühel amet- alal ja 35 a. teenistust ühes omavalitsuses	"	13
Omavalitsuste päevauudised	"	13
E. M. Liidu ja omavalitsuste tegevus . .	"	14
Küsimused ja vastused	"	15
Kuulutused	"	2, 16

Teie kinnitate

oma liikumata ja liikuvat varandust
tuleõnnetuse vastu

kõige soodsamatel tingimustel

Eesti Omavalitsuste Kinnitus A./S.

„OMA“

mis on omavalitsuste ühine kinnitusettevõte ning mille tegevusest saadud tulud omavalitsuste kaudu rahvale tagasi lähevad.

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid üle Kr. 368.000.—

Seltsi juhatus: Tartus, Riia tän. 41, oma majas, kõnetr. üldine 3-44 juhatus 5-62.

Peaagentuur: Tallinn, Harju tn. 48, kõnetr. 18-58.

Agendid kõigil pool.

Kuulutatakse maksvusetaks:

1. Anna Põlder'i hobusepass, väljaantud Vastse-Otepää vallavalitsusest 30. nov. 1928 a. Nr. 119 all.

2. Rudolf Sägi hobusepass, väljaantud Vastse-Kuuste vallavalitsusest 18. jaan. 1921 a. Nr. 112 all.

3. Jakob Luk'i hobusepass, väljaantud Undla vallavalitsusest 20. dets. 1920 a. Nr. 20 all Jüri Rink'i nimele.

4. Oskar Jakobi p. Friedenthali hobusepass, väljaantud Roela vallavalitsusest 26. märtsil 1924 a. Nr. 59 all.

5. Tõnis Esseitsmese hobusepass, väljaantud Vana-Põltsamaa vallavalitsusest 3. jaan. 1922 a. Nr. 479 all.

6. Valter Kaarli p. Shvalbe hobusepass, väljaantud Lasnamäe jsk. politseikomissari poolt 12. nov. 1926 a. Nr. 13/088434 all.

7. Vilhelmine Kustavi t. Gerberi hobusepass, väljaantud Esna vallavalitsusest 14. veebr. 1924 a. Nr. 35 all.

8. Matt Varese hobusepass, väljaantud Oro vallavalitsusest 29. nov. 1920 a. Nr. 65 all.

Eesti Maaomaval. Liidu kirjastusel on ilmunud ja temalt saada:

„Maaomavalitsus“	1923 a.-k.	Kr. —.50	„Vallaomavalitsuste ameerika-	
„	1924 a.-k.	„ 3.—	viisiline raamatupidamine“	Kr. 2.50
„	1925 a.-k.	„ 5.—	„Eesti ravitsus- ja suvitus-	
„	1926 a.-k.	„ 5.—	kohad“	„ —.70
„	1927 a.-k.	„ 5.—	Omavalitsustegelaste kalender	
„	1928 a.-k.	„ 5.—	1930 a. press-paan köites à	„ 1.20
„	1929 a.-k.	„ 5.—	kuldköites	„ 1.75
„Esimene Eesti omavalitsuste-			„Meie maaomavalitsuste üm-	
gelaste kongress“	„	2.50	berkorraldamise sihid“ . .	„ —.60
Seesama omavalitsustele . . .	„	2.—	„Vallaomavalitsuste ameerika-	
„Sundnormide kogr maaoma-			viisilise raamatupidamise	
valitsuste kohta, 26 vihku	„	16.90	revideerimise kava“	„ —.50
ehk 1 eks. 70 s., 5 vihku 3.25	„		Vallavolikogude kodukord . .	„ —.15
s., 10 vihku 6.50 s., 20 vihku	„	13.—	„Maaomaval.“ köidetut kallimad: koolikõide 80 s.	
			kalingorkõide 1 25 snt., nahkkõide 1,50 snt.	

Mis oli ja mis tuleb.

Aasta vahetusel tagasivaadates läinud aasta peale, tema tähtsamaid sündmusi silme eest mööda minna lastes ja üldloureka ning selle tulemusi meeldetuletades, peab omavalitsustegelane tunnistama, et läinud aasta ei olnud kerge, vaid üks tõsisematest aastatest eelmiste reas.

Üldine majandusline kriis, mis ennast igalpool tunda annab, on ka omavalitsustele aasta majandusliselt raskeks teinud: maksumaksja aeline raskus mõjutab esijoonel omavalitsuste kassat, kuna omavalitsuste ärilised ettevõtted ja kinnisvarad tarvilikku tulu endisel määral ei võimalda. Omavalitsuste sissetulekute kahenemisest on nende korralikus töös aga väga palju.

Kõik need heitlemised, kauplemised, nõudmised ja lubadused, mis majandusline raske seisukord riigi keskvallitsuse ümber päevakorrade tõstnud, on mõjutanud masside meelolu, mis esimeses järjekorras end väljendab lähemate vallitsusvõimude peale ja seega raskendab ühemeelset omavalitsusesituskogude tööd. Nii on omavalitsused kannatanud teenimatult seisukorra mõjutusest.

Nii raske, kui riigi keskvalitsusel majanduslist kriisi lahendada on, mille juured seisavad üleilmlises raskest majanduslikes olukorras, on omavalitsuse seisukord tõsisem olnud. Ei ole küll omavalitsuste võimuses lahendada kriise, ei ole küll omavalitsused selleks erilist põhjust annud, kuid seisukorra lahendamise abinõuna on kukunud ikka omavalitsuste õiguste kärpimise mõtte peale. Ja just need kavatsused on teinud läinud aasta omavalitsustele mitte üksi raskeks, vaid ka tusaseks aastaks.

Asi algas riigi eelarve kõnega majandusministri poolt. Juba selles kõnes (vaata „Finantspoliitika ja omavalitsused“ „Maaomavalitsuses“ Nr. 3 1930 a.) leiti pääsetee seisukorra lahendamiseks omavalitsuste rahanduse ministri juhtimisele viimises, millist mõtet Maksuvalitsuse direktor, oma hiljutises ettekandes ministrile (vaata „Maaomavalitsus“ Nr. 19—20 1930 a.) süvendas. Selle kava teostamine on võrdne omavalitsuste ja praegu maks-

va demokraatlike korra hävitamisega. See kava on seda pahem, et ta loodetud kokkuhoiu asemel ainult uusi kulusid võib esile kutsuda riigi eelarves.

Ehk tuletame meelde Hariduse- ja Sotsiaalministeeriumi samme koolikorralduse alal, mis kõik sihitud olid omavalitsuste eemaldamiseks koolidest, nende korraldamisest ja nende järelvalvest. Sellelt alalt maksab meeldetuletada korraldust, millega koolivõrgu korralduse asjus omavalitsuste ülesanded kooliõunikkude peale pandi, õpetajate valimine omavalitsustelt ära võtta kavatsesi ja viimased eemaldada kasvatusetöö järelvalvest koolides.

Ei saa nimetamata jätta, kui meeletuleme seda, mis oli, maanteede seaduse muutmist, millega omavalitsusesituskogude õigusi nende põhiõigustes tuntuvalt kärbiti.

Need on kolm kurvemat punkti läinud aastas. Vähemaulatuslisi küsimusi on nii mitugi päevakorrade tõusnud, sünnitades muret ja arusaamatusi.

Jaatavalt on omavalitsustesse suhtunud Kohtu- ja Siseministeerium. Selle ministeeriumi läinud aasta tegevusest tuleb positiivse tööna esimesel kohal äramärkida vallaomavalitsuse seaduse eelnõu kokkuseadmist. Oma konstruktsioonilt on uus vallaomavalitsuse korraldus omavalitsustele täiesti vastuvõetav. Üksikud vahetõrked ja valdade elamise võimaluse küsimused, mis eelnõus teisiti ettenähtud, kui see olukorrale vajalik, leiavad loodetavasti Ministeeriumis muutmist, kes heatahtlikult suhtunud omavalitsustegelaste arvamistesse eelnõu kohta.

Kui vallaomavalitsuse seaduse eelnõu tarviliselt parandatult uute aastasse üle tuleb ja seaduseks saab, siis jääb see 1930 a. heledamaks täheks omavalitsustele.

Teisena tuleb äramärkida Kohtu- ja Siseministri tahet omavalitsuste tööd kergendada asjaajamise lihtsustamisega, milleks eeltööd ja materjali kogumised läinud aastal algasid.

Valdadele väga põnev küsimus, vallaomade küsimus, mille eest võitlust alati 1923 a., ei jõudnud veel lõpustaadiumi:

seaduse eelnõu on veel Riigikogus. Seitsme aasta jooksul on vallad palju oma maadest kaotanud ja praegusel momendil ei või etteütelda, millisel määral Eesti Maaomavalitsuste Liidu 7-a. töö selles asjus vilja kannab.

Niisugune oli 1930 a.

Mis tuleb?

Majandusliselt ei ole rõõmsaid välja-vaateid. Eelmise aasta mõju annab end hilissügiseni tunda. Tõsiselt tuleb sellepärast omavalitsustel kaaluda algava aasta töökava.

Oles teadlikud selles, et suur hulk omavalitsuste kulused on tingitud maksmata pandud seaduse nõuetest, et viimased on sundinud ka omavalitsusi ülejõu elama, nagu seda oli kiiretempoline 6-a. algkooli elluviimine ja kutsehariduse edendamine, kuid teatud määral on ka omavalitsustel siin sõna kaasa ütelda. 1931. aastaks tuleb see sõna iga uue kavatsuse kohta eitavalt ütelda. Raske majandusline aeg ei tohi lubada ellukutsuda ei ühtki uut põlütöö- ehk kutsekooli, mis nii väga kallid asutused, ei ühtki ehitust, ilma milleta aasta üle elada võib. Kokkuhoid igal võimalikul alal ja viisil.

Seisak iga-aastasest võidujooksu- mis, mis iseseisvuse ajast alatasa riigi- ja omavalitsustes maksnud, oleks täiesti loomulik, et kord ka normaaloludes elada võimalik oleks. Üle kümne aasta kestnud võidujooks uuenduste alal peab paratamatult kaasa tooma raskusi, kui ilma üleilmlise majanduslise kriisita. Võib olla seegi kasu

on praegusest majanduslisest kriisist, et need, kellest meil kõik oleneb, arusaamisele tulevad, et meie seadusandlus tegutseb ilma tarvilikkude majandusliste kalkulatsioonideta nii tihti.

Mis puutub väljavaadetes 1931 a. seadusandlusse, siis esimesed tundemärgid ei ole kuigi roosilised. Tuleb vaid meeleletada Maksuvalitsuse direktori ettekannet maavalitsuste ära kaotamise ja kõigi omavalitsuste maksude määramise Majandusministeeriumi kätte viimise kohta. Muidugi ei või see üksiku ministeeriumi arvamine meid sinnamaale viia, et lootusetult arvama peaksime, et sellega on juba meie põhiseadusega maksmata pandud demokraatlik kord hävitatud. Tuleb siiski arvata, et traditsioonilist omavalitsuse korraldussüsteemi on raske muuta kui mõnd riigipööret ette võtta. Teame ju ka, et vallaomavalitsuse seaduse eelnõu näeb ette maavalitsuste olemasolu ja maavalitsuste seaduse eelnõu on Ministeeriumis ka koostamisel. Oma intervjuus, mida praegune Kohtu- ja Siseminister aasta vahetusel andis, rõhutas ta muuseas, et tema näha maavalitsused tarvilik instans on. Ja vaevalt saaksime uskuda, et omavalitsuste maksude määramine Majandusministeeriumi kätte läheks. On veel usku, et riigielu juhtide seas sedavõrd tervet mõistust kaalumas on, et omavalitsusi, kui riigi tugesid, ei hävitata, nendelt põhiõiguse äravõtmi- sega.

4. jaan. 1931 a.

Rahulikku ja tööviljakat

Uut aastat

kaastöölisele ja lugejatele

soovib

„Maaomavalitsuse“ toimetuse.

Omavalitsustele oma pank!

H. Avikson.

Erakorralised kulud on omavalitsustel paratamatud ka kõige kokkuhoidlikuma finantspoliitika juures. Kui mitte kõigil, siis ühel osal omavalitsustel siiski, kui mitte iga-aasta, siis mitme aasta järele ometigi. Erakorralised kulud nõuavad ka erakorralisi tulusid. Ja neid kulusid ei saa selle järele teha, kuidas erikapitalisi ehk tagavarakapitali kogunud, vaid elunõuded ehk seadusetäht panevad teinekord kategorilisi nõudeid ette, et koolimaja ehk haigemaja ehk muud sarnast tuleb ehitada, küsimata, kas selleks vastavaid kapitali on.

Neil juhtudel peab paratamatult kapitali asemele astuma laen, laen mitte mõne kuu peale, vaid mõnegi aasta peale. Laenu figureerivad sellepärast paljudegi omavalitsuste eelarvetes.

Eelarve täitmine laenuga on küll lihtne, kuid laenu enese tegemine on juba tõsisem küsimus. Mõne kuu peale lühiajalise laenu tegemine ei tee raskusi, kuid pikaajalaenu tegemine teeb meie harilikudest pankadest raskusi juba sellepärast, et järelevalveasutus, Kohtu- ja Siseministerium, omavalitsustele ei luba kontokorrent laene teha. Pikaajalaene annab ainult Pikalaenu Pank.

Ajal, mil Pikalaenu Panka loodi, pandi Pikalaenu Panga peale omavalitsuste laenu asemele erilised lootused. Eriti rõhutadi seda Riigikogu komisjonis Pikalaenu Panga põhikirja läbivaatamise puhul. Loomulikumat olukorda ei võikski olla: riiklikud ja omavalitsuse ülesanded on ju nii lähidased. Kuid... kuid olukorrad on teravalt muutunud. Pikalaenu Pank, nagu nende ridade kirjutajale hiljuti seal pangas seletati, näeb oma ülesande olema äriliste ettevõtetele laenusid anda, mitte aga omavalitsustele sarnase asja peale, nagu seda on haigemaja ehitamine, kuigi palutud laen võrdlemisi lühiajaline ja väikesummaline. Isegi ärilise iseloomuga kinnisvara obligatsioonid laenu kindlustamiseks ei ole kaaluvad, kui aga laen ise läheb mitteärilise otstarbega kinnisvara peale. Ja võrdlemisi väike 3. aasta peale ettenähtud laen ühe linnahaigemaja ehitamiseks jäi Pikalaenu Pangas saamata. Erilisi kõrvalmõjusid käesoleval juhul ka

ei olnud: ei ole teisi laene takistamas ja omaaegne toitluslaen on korralikult tasutud. Jääb põhjuseks põhimõte — anda laenusid ainult ärilistele ettevõtetele.

Mis teha sarnase olukorra juures omavalitsustel?

Kolmekuuliste laenudega ja kõrgete protsentidega ei ole, arusaadavalt, midagi ära teha, pooleliolevaid ehitusi pooleli jätta ka ei saa, isegi algatada tuleb hädavajalisi ehitusi.

Kust võtta raha?

Kui Pikalaenu Pank usub, et ärilised ettevõtted, diskontopankade ja nahavabrikutegega, kindlamad on kui omavalitsustel, siis muidugi pole loota, et tähendatud pank oma allpoolarvustust seisvat seisukohta muudaks ja omavalitsustele laenusid andma hakkaks. Tühi koht meie laenuasutuste aparaadis, mis iseenesest küll laiaulatusline, tuleb täita vajaliku asutusega. Omavalitsustel tuleb luua oma keskpank, osakondadega maakonnalinna-ades. See asutus peaks esijoones rahuldama eespoolnimetatud vajadusi.

Võib tõusta küsimus, kust omavalitsuste pank raha võtab? See küsimus juhib meie tähelepanu aga ühe teise väga tähtsa asjaolu peale. Meie senistel pankadel pole enam laialiste kodanikkude ringkondade usaldust. Selles on süüdi Harju- ja Diskontopangad. Kõik vabad summad pole pankade kaudu liikvele lastud. Omavalitsused võivad, kui nad oma varandustega oma panga hoiusummade eest vastutavad, usalduse panga vastu võita, sest omavalitsuste varandused on kindlamad hoiusummade kindlustajad, kui pika nullide reaga aktsia kapitalid erapankades. Seega pääseks liikuma ka pankadest tagasitõmmatud vabad summad. Meie rahandusasi saaks kindlama aluse ja nihkuks lähemale välismaadel maksvale korrale ja omavalitsuste pank täidaks meil 2 väga tähtsat ülesannet omavalitsuste ja vabasummade omanikkude huvides.

Kuidas nimelt omavalitsuste pank korraldada ja ellukutsuda, see on ise küsimus. Tõsiasi on aga see, et seisame selle kui hädavajalise ja lahendamist ootava küsimuse ees.

Saksa kommunaal pangad ja hoiukassad.

Dr. J. Cremeri ja dr. Gaertneri ainetel.

Saksamaal tekkisid esimesed kommunaal pangad juba 19. sajandi keskel. Tööstuse edenemine, kuid tegevuskapitali ning erapankade puudus kutsus ellu 1848 a. kaks linnapanka: Chemnitzes ja Breslaus. Nende peamine ülesanne oli kaubanduse ja tööstuse toetamine lombardlaenu näol. Aastakümneid oli neil pankadel ka pantkirjade väljaandmise õigus, kuid üldiselt oli nende funktsioon siiski piiratud. Alles 1903 aastal põhikirja laiendamise suuredati nende pankade operatsiooni võimalusi. Need täitsid nende peale pandud lootused ja aitasid kaasa majanduselu arengule. Pankade tegevuse puhaskasu langes linna heaks. Vaatamata, et nende tegevus soliid ja kasulik oli, pole omavalitsused kuni hilisema ajani niisuguste pankade asutamist oma ülesandeks teinud.

Chemnitzis ja Breslaus tegutsevad linnapangad ei mänginud kommunaal rahaasutiste arengus tugeandlist mõju, vaid see liikumine sai aluse ja jõu Ida-Preisimaa maakondadest (Landkreis). Siin asutatud pankade ülesandeks oli kesk- ja väikemaapidajate krediidi nõuete rahuldamine.

Erapangad olid opositsioonis kommunaal pankadega ja püüdsid igatpidi takistada nende kasvu ja mõju eramajandusele. Ka riikliku võimu suhtumine pole alati nende arengut soodustanud. Nii tõi teatava seisaku kommunaal pankade juurdekasvu ministri määrus 1917 a., mis võimaldas nende asutamist ainult piiratud vastutusega ühingute näol (Gesellschaft m. b. H.). Kommunaal pankade liikumine sai uue takistuse osaliseks 1921 aastal. Siis asutati linna, maakondade ning valdade kommunaal pankade liit. Näis nagu oleks sellega liikumine öitsengu ajajärku jõudnud. Kuid tegelikult polnud see nii. Ministri määrusega 1921 a. anti küll kommunaal hoiukassadele luba põhikirja järel laiendada oma tegevust riisikovabadele pangatehingutele, kuid kirjutati ette, et kommunaal pankade normaalkuju on aktsia selts ehk piiratud vastutusega ühing (A.-G. ja G. m. b. H.).

Ühes inflatsiooni tagajärgede tasandamisega ja üldise majanduselu kindlustamisega on Saksa kommunaal-rahaasutised kestvalt edenenud. Praegu ei eitata rahandusringkonnas enam nende kasulikkust ja vajadust.

Praegusaja Saksa kommunaal rahaasutised jagunevad pankadeks ja hoiukassadeks. Hoiukassad töötavad Saksa hoiukassade liidu poolt väljatöötatud normaalkirja alusel. Hoiukassade aruanded näitavad järjest tegevuse tõusu, mida tõendavad andmed hoiusummade kohta: 1924 a. — 12.916.000 RM., 1925 a. — 1.195.080.000 RM., 1927 a. 1. jaanuaril — 3.096.389.000 RM., 1927 a. 1. juulil — 4.023.016.000 RM. Ainult 1927 a. viimaste kuude kestel on märgata olnud teatavat langust, mis ühest küljest on seletav majanduslike olukorraga ja teiselt poolt, et teadmata kust on liikvele lastud sõna inflatsioon. Niisuguste kuulujuttude tagasitõrjumiseks on kommunaal rahaasutiste liidud energiliselt tegevusse astunud, mis on rahustanud hoiusummade omanikke.

Hoiusummade peamine ülesanne on väike ja kesktööstust toetada lühiajalise tegevuskrediidi võimaldamisega. Selliseid laene on antud 1926 a. ülevaate aruande järele kogusummas RM. 1.706.152.000, sellest ühingutele 51.814.000, kesktööstusele 938.923.000, põllumajandusse 275.169.000, teistele kreditoorele 440.246.000. Nende kassade operatsioonide hulka on suurel määral kuulunud ka pikaajalise hüpoteeklaenu andmine, milleks 1926 a. ülevaatearuande järgi on kulutatud RM. 891.438.000. Sellest maa-kruntide peale 204.784.000 ning linna-kruntide peale 686.654.000.

Kogusummast on finantseeritud elamute ehitamist maal RM. 56.708.000 ning linnas RM. 301.183.000, kusjuures keskmine laenu kõrgus kõikus RM. 5500 vahel. Nagu sellest näha, ei piirdu hoiukassade tegevus ainult väike- ja kesktööstuse toetamisega, vaid ta paralleel sihiks on anda ehituslaene, eriti väikeelamute soetamiseks. Sellega soodustavad hoiukassad keskkihi sotsiaalset ja majanduslikku tõusu. Kommunaal pankade püüdeks on üldhüvede tõstmine. Arvuliselt on kommunaal panku Saksamaal üle 40.

Vastavalt 1912 a. seadusele peavad Preisimaa hoiukassad oma hoiusummadest kuni 25% mahutama kindlatesse väärtpaberitesse. Eelnimetatud seadusega on tahtud peasjalikult saavutada riigilaenu-paberite kursi tõusu ja stabiilsust. Praegusel ajal tundub see nõue liigse kitsendusena.

Praegused hoiukassad töötavad normaalpõhikirja alusel, mille välja töötanud Saksa hoiukassade liit ja kinnitanud Preisi järevalve asutis. Normaalpõhikiri tõi enesega kaasa paremusi, võimaldades korraldada asjaajamist vastavalt uuematele meetodeile. Hoiukassade püüd on töö lihtsustamise ja mehaniseerimise abil vähendada asjaajamise kulusid, mis omakorda võimaldaks alla suruda hoiusummade pealt maksetava ja laenude pealt võetava protsendimäära vahet. Kui täna veel hoiukassadele ette heidetakse, et nemad võrreldes hoiuprotsentega kõrget laenu protsenti võtavad, siis peab tähendama, et see on tingitud raskustest. Praegu valdavad hoiukassad vaevalt üksviieendik oma sõja-aegsetest kapitaaldest, kuid samal ajal on töörohkus tõusnud viiekordselt. Viimane asjaolu eeldab, et protsendimäär peab kõrgem olema. Tegelikult peaks see määr veel kõrgem olema, kuid ületab ennesõja-aegset protsendimäära vaevalt kolm korda. See tõendab, et hoiukassad suudavad palju ära teha minimaalsete kuludega. Hoiukassade liit on välja annud juhtivatele tegelastele neljaköitelise käsiraamatu, mis sisaldab panganduse organiseerimise ja asjaajamise üle juhiseid, käsitades ühtlasi ratsionaliseerimise ja kulude kokkuhoidmise küsimusi.

Ka kommunaal pankade tehingud on tõusvalt arenenud.

Kõik kommunaal pangad moodustavad juba 1921 a. liidu ja 1924 a. liitus see kom-

munaalsete hoiukassade liiduga üheks liiduks: „Deutsche Sparkassen u. Giroverband“. „Die Deutsche Girozentrale“, asukohaga Berliin, üks ülesandeist on muretseda vähematele kogukondlistele üksustele laene, ka välislaene. Kuid ka suuremad omavalitsused on rahuldanud oma krediidi-nõudeid tema kaudu.

Palju tööd hoiukassadele valmistab ennesõjaaegsete hoiusummade väärtustamine (Aufwertung). See samm on vastutulek neile hoiusummade omanikele, kes inflatsiooni läbi kannatada said. Selleks on välja antud vastavad määrused. Hoiukassade keskorganisatsioon soovitas aga hoiukassadel seaduses ettenähtud määra kõrgendada ning alates 1. jaan. 1928 a. opereerida vaesema kihi ennesõjaaegsete hoiusummadega, nagu oleksid nad uued, s. t. nende eest % maksta ja neid täies ulatuses välja maksta. Selline vastutulek nõuab üksikutelt hoiukassadelt suuri ohvreid.

Saksamaal on kommunaal rahaasutiste mõte järjest levinenud. Juba koolinoorsoos kasvatatakse majanduslikult mõtlema. Selle sihi taotlemiseks annab kommunaal pankade liit õpetajate ühingu kaasabil vastavat kirjandust välja. Seda soovitab ka haridusministerium õppeainena koolidele ning on avalikus elus üldise poolehoiu leidnud. Eriti katsuvad hoiukassad õhutada noorsoos raha kogumise tahet.

Kohaliku keeluõiguse kaotamise puhul.

Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse muutmise ja täiendamise seaduse eelnõu seletuskirjas, mille Vabariigi Valitsus 10. dets. 1930 a. Riigikogule esitas, põhjendab V. V. seadusest §§ 12 ja 13 väljajätmist järgmiselt:

„Esitatav seaduseelnõu on tingitud peaaesjalikult kahest põhjusest:

Seaduse paragrahvide 12 ja 13 järele on kohalikkude linna-, maa-, alevi- ja vallavolikogudel, samuti kohalikul rahval hääletuse teel õigus keelata omavalitsuse piirides alkoholiliste jookide müüki täielikult. Seda keeluõigust hakkavad 1931 a. alates kasutama üle 40 valla, nende hulgas ka rannaäärseid valdu, millest mõned tuntud piirituse salakaubaveo poolest.

Kohaliku keeluõigusega taheti nähtavasti ülanimetatud seaduse andmisel leida kompromissi täieliku karskuse ja alkoholi vabamüügi vahel.

Kuid vaevalt alkoholiliste jookide müügikeeld üksikutes valdades täidab neid lootusi, mis sellega tema peale pandud. Vallad ja alevid on võrdlemisi väikesed territoriaalsed üksused ja müügikeeluga nendes on võimata saavutada karskuse eesmärki, liiategi kui keeluõigusega vallad on ümbritsetud vabamüügiga valdadest ja läbistatud teedest, mis läbistavad samuti vabamüügiga valdu.

Vallad, milles maksmas müügikeeld, ei muutu kaugeltki karsketeks, küll aga saab müügikeeld soodustama välispiiri-

tuse sissevedu ja tarvitamist kodumaa monopolipiirituse ja -viina asemel, nagu seda juba senini on võidud märgata.

Piirituse salakaubavedu on meil alati olnud, kuid viimasel kahel aastal on ta muutunud eriti intensiivseks, mis on tingitud Soome lahes seisvate piirituselae-vade lähedusest, selle piirituse odavusest, jäävaba oludest merel ja rahva ostujõu langusest sisemaal.

Kahtlemata on ka välispiirituse sissevedu viimase kahe aasta jooksul tunduvalt vähendanud riigitulusid monopolipiirituse ja -viina müügist, olgugi, et osa piiritusemüügi langusest on tingitud ka muudest põhjustest, nagu majandusline kitsikus ja koduveini tarvitamine.

Salapiirituse sissevedu võiks meil umbkaudsete arvestuste järele arvata umbes 2—2½ miljoni kraadi, s. o. 250.000—313.000 liitri peale aastas. Arvestades riigi kasu joogipiirituse iga kraadi pealt umbes 40 senti, oleks riigi kahi salakaubaveo tõttu ligikaudselt 800.000—1.000.000 kr. aastas.

Üheks mõjuvaks piiritusesalakaubaveo vastu võitlemise abinõuks on kahtlemata legaalse alkoholimüügi võimaldamine kogu riigi territooriumil, sest seeläbi väheneb osaltki salapiirituse tarvitamine. Niisuguse fiskaalse abinõu tarvitamiseks on aga takistuseks seaduses ettenähtud kohalikkude omavalitsuste keeluõigus, mis loomulikult on salapiiritusega kaubitsejate ja odavama salakauba tarvitajate isiklistes fiskusevaenulistes huvides. Salakaubaveo täielikul puudumisel ei saaks ju vaielda kohaliku keeluõiguse vastu, kuid salakaubaveo levimise puhul võivad seeläbi riigiosad oma tegevusega paraliseerida kogu riigi finantspoliitikat, mis ei tohiks olla lubatav.

Arvestades kõige sellega, on esitatava seaduseelnõuga kaotatud kohalikkude omavalitsuste keeluõigus (§§ 12 ja 13).“

Ainult mõned küsimused seaksin üles toodud motiivide puhul:

Kui salapiiritust veetakse sisse 250.000—313.000 liitrit, kas veetakse see sisse nende 40 valla kaudu, kus hakatakse alles kasutama kohalist keeluõigust?

Kui arvatakse, et kohalist keeluõigust kasutavad salapiirituse sisseveost huvitatud vallad mere ääres, siis, kui valla rahva enamus oleks huvitatud piirituse sisseveost, mis viga oleks siis piirivalvel salaveost osavõtjaid, mida hulga poolest kui

liiva mere ääres peaks olema, kinnitabada?

Ja siit jõuamegi järjega puudutamata ala juurde.

Kas selle asemel, et vastutavaks teha vallavolikogusid ja kodanikkude enamust, on meeledetuletatud ka seda aparaati, mis kuni 313.000 liitrit salapiiritust läbi laseb? Kas on midagi ette võetud sel puhul, kui kohus ühe vahilaeva omapärase teoviisi kohta otsuse tegi?

Ja kolmas liik küsimustest:

Kas salapiiritust ainult seal müüakse, kus kohalik keeluseadus maksma pandud? Kas ei ole kohus ka juhuse avalikuks teinud, et salapiiritust müüdi just riigiviina kauplusest? Kas ei ole kuuldud kaebusi, et ka restoraanidest müüakse väljamaa odavat kaupa?

Vastused nende küsimuste peale peavad kinnitama, et seletuskirjas toodud põhjendused tugevad nõrkadele jalgele.

Omavalitsuste ja kodanikkude õiguste huvide kaitseks on E. Karskusliit 22. dets. 1930 laialisaatnud järgmise ringkirja kõneall oleva küsimuse kohta:

Kõigile omavalitsuste volikogudele.

Ajakirjanduse kaudu on Teile loodetavasti teada, et Vabariigi Valitsuse poolt on Riigikogule esitatud piirituse ja alkoholist jookide müügi seaduse muutmise ja täiendamise seaduse eelnõu, kus muuseas on ettenähtud ka alkoholi keeluõiguse äravõtmine omavalitsustelt. Eelnõu on praegu Riigikogu komisjonis ja võib järgmisel istangjärgul õige pea üldkoosoleku ette jõuda.

Joomine on viimastel aegadel üldiselt vähenenud, nagu näitavad kõik tähelepanekud, kuigi väidetakse, et pämiselt olevat vähenenud ainult viinamüük ning selle tagajärjel ka riigi tulud. Joomise vähenemine, mis iseenesest on rõõmustav nähtus, teeb rahutuks meie riigi rahandusjuhte, sest joomise vähenemist ei ole suudetud ette näha ega riigi rahandust selle järele korraldada, kuigi juba ammu on soovitatud seda silmas pidada.

Eelnimetatud seaduse eelnõu juurde lisatud seletuskirjast loeme kohaliku keeluõiguse kaotamise põhjenduseks muuseas: „... Vallad, milles maksimas müügikeeld, ei muutu kaugeltki karsketeks, küll aga saab müügikeeld soodustama välispiirituse sissevedu ja tarvitamist kodumaa monopolipiirituse ja vii-

na asemel, nagu seda juba senini on võidud märgata..“ Edasi öeldakse seletuskirjas: „... Üheks mõjuvaks piirituse salakaubaveo vastu võitlemise abinõuks on kahtlemata legaalse alkoholimüügi võimaldamine kogu riigi territooriumil, sest seeläbi väheneb osaltki salapiirituse tarvitamine. Niisuguse fiskaalse abinõu tarvitamiseks on aga takistuseks seaduses ettenähtud kohalikkude omavalitsuste keeluõigus, mis loomulikult on salapiiritusega kaubitsejate ja odavama salakauba tarvitajate isiklistes fiskusevanelistest huvides..“

Seega on siis päris selge, et omavalitsuste keeluõigus, mis on ettenähtud praegu maksvas piirituse ja alkohol jookide müügiseaduse §§ 12 ja 13, tahetakse ära võtta selleks, et omavalitsused ei saaks takistusi teha viinamüügi suurendamisele, mis tähendaks ka joomise suurendamist. Omavalitsused peavad vaikselt sallima alkoholimüüki oma piirides, ilma et neil selle kohta kas hoopis midagi või ainult õige vähe jääks öelda. Ühtlasi kohaliku keeluõiguse kaotamise kavatses ei usu või ei taha uskuda, et omavalitsused keeluõigust kasutavad ideelise tagamõttega, vaid oletatakse, et paljud omavalitsused seda tegevat koguni salapiiritusvedajate huvides!

On selge, et omavalitsuse piirkonnast joogikohtade kõrvaldamisega ei kao veel joomine täielikult, kuid ta väheneb kindlasti, eriti maal. On vana tõde, mida kõigis mais on tähele pandud, et mida kättesaadavam alkohol on, seda enam juuakse. Kohaliku keeluseaduse maksmapanekuga on need ligi poolsada valda, kus see on teostatud, teinud tubli edusammu lähemale alkoholivabale olukorrale. Peab nüüd neile püüdeile lõpp peale tulema?

Edasi tähendaks kohaliku keeluõiguse

äravõtmine tagasiminekuks demokraatluse põhimõtte juurest seisukorrale, kus rahval tuleb leppida ainult ettekirjutustega. Ometi on demokraatlik enesemääramise õigus eriti niisuguses asjas, nagu seda on alkoholiküsimus, kus on tegemist rahva mürgitamisega, niivõrd loomulikuna, niivõrd möödapääsematuna ja vajalikuna tunduv, et otse imestama paneb, kuidas üldse juletakse seda õigust hakata kaotama. Peale selle on kohalik keeluõigus üks neid väheseid demokraatia põhimõtte teostamise võimalusi, kus peaaegu kõik kihid, hoolimata poliitiliste vaadete erinevusest, saavad üksmeelselt koos töötada.

Eriti Karskusliit julgeb kindlasti loota, et kohaliku keeluõiguse kaotamise kavatsus leiab meie omavalitsuste poolt energilist vastuseisu. Siin pole eestkätt tähtis mitte ainult see, kas mingi omavalitsus on seni kohalikkude keeluõigust tegelikult kasutanud või mitte, vaid siin on tähtis kõigepealt põhimõte, kas omavalitsused vajavad ja tahavad kohalikkude keeluõigust. Ei ole ühtegi kahtlust, et igale omavalitsusele peab võimalus jääma ise otsustada alkoholimüügi keelu või lubamise asjus nii või teisiti. See on peaasi.

Eesti Karskusliit kutsub kõiki omavalitsusi üles oma õiguste eest valvel seisma. Väga tarvilik oleks, et kõik omavalitsused esineksid Riigikogule märgukirjadega kohaliku keeluõiguse kaotamise vastu. Tahaksime küll uskuda, et Riigikogu enamus vast ehk pooldab kohaliku keeluõiguse allesjätmist omavalitsustele, kuid on siiski väga tarvilik, et omavalitsused selles tähtsas küsimuses oma selge seisukoha Riigikogule võimalikult kiiresti teatavaks teeksid, andes seega moraalset tuge kohaliku keeluõiguse kaitsjaile.

Oleksime Teile väga tänulikud, kui Te saadaksite meile teadmiseks ära kirjad Teile poolt käesolevas küsimuses tehtud otsustest ja märgukirjadest.“

Vallaomavalitsuse kassaraamat vajab reformi.

Viktor Timmat.

Praegu on suuremas osas Eesti valdades, peale Saare- ja Virumaa valdade,

tarvitusel Andres Looritsa poolt koostatud arvepidamise kord ja raamatute for-

mulaarid. Jättes kõrvale vallaomavalit-
sustele omasema raamatupidamise süs-
teemi ja viisi arutlemise, puutub silma
kõnesolevas vallaomavalitsuse arvepida-
mises maksmapandud raamatutest kassa-
raamat, mis oma kujult ei ole hästi õn-
nestanud, ja arvestades vallaomavalitsuse
kassa iseloomuga, ei paku ülevaadet val-
lakassas olevate igasuguste eriliiki sum-
made seisu kohta. Et lõviosa igasugustest
operatsioonidest, mida vallaomavalitsus
toimetab, on rahalised ja sellega kuulu-
vad kassaraamatust läbikandmisele,
nõuab kassaraamat erilist tähelepanu ja
sellepärast ei ole vast üleliigne, kui selle
kõsimumise juures peatada.

Kui vaadelda vallaomavalitsuse kassa
tegevust, siis näeme, et kassasse maks-
takse peamiselt igasuguseid makse, mil-
lest osa ainult läheb valla eelarve tulu-
deks, kuna teine osa, nagu riiklised ja
maaomavalitsuse maksud ning muud üle-
minevad summad, kus vallaomavalitsus
täidab vahetalitaja kohuseid, kantakse
vastavatele eriarvetele ja säiluvad puu-
tumatul vallakassas, kuni nende üleand-
miseni vastavatele asutustele ja isikutele.
Kassast väljamaksmised aga toimuvad,
kas valla eelarves ettenähtud kulude kat-
teks, milleks kasutatakse kassasolevaid
eelarve tulusumme või jälle mitmete
asutustele ja isikutele määratud ja kas-
sasse sissetulnud summade edasitoimeta-
mises.

Praeguse kassakorra juures on ette-
nähtud, et kassaraamat peetakse à jour,
kuid mitmetele arvetele kuuluvad ja val-
lakassasse sissetulnud summad kantakse
nendele eelarvetele pearaamatus üks kord
kuus, s. o. kuu lõpul. Vahepeal aga prae-
gune kassaraamat ei näita otsekohe, palju
kassasolevast sularahast ehk kassasaldost
kuulub valla eelarvele ja teistele eriarve-
tele eraldi, mida saab kindlaks teha alles
siis, kui teha kassaraamatu sissekannete
analüüs ja väljanoppida igale arvele sis-
setulnud ja väljaläinud summad eraldi
ning neid kokku võtta.

Seadused ja vastavad määrused nõu-
vad aga, et vallakassas valitseks kindel
kord igasugu eriliiki summade suhtes,
mida ei või milgil tingimusel tarvitada
valla eelarve kulude katteks. Et vältida
seaduse rikkumist, tuleks ülalkirjeldatud
viisil väljanoppimise teel kassaraamatust
igaks talituspäevaks kuu kestel kindlaks
teha, palju kassas olevast sularahast kuu-
lub eelarvele ja teistele eriarvetele eraldi,
kuna muidu võib juhtuda, et kassas ole-

vad üleminevad ja teised puutumata
summad tarvitatakse valla eelarve kulude
katteks, mis aga lubatud ei ole. Seega
kassaraamat praegusel kujul ei ole kül-
lalt ülevaatlik ja ei anna vallakassa käsi-
tajale vallaomavalitsusele mingisugust juha-
tust kassas olevate summade õigesse koh-
ta juhtimiseks kuu kestel, enne kui ei ole
tehtud ülalkirjeldatud kassaraamatu sis-
sekannete arvestused, mis nõuab hulga
lisatööd eriarvestuslehtede pidamise
näol. See praeguse vallaomavalitsuse kas-
saraamatu ülevaatlikkuse puudus annab
end eriti tunda praegu, kus vallaomava-
litsustel eelarve täitmiseks küllaltki ras-
kusi ja kus eelarve täitmiseks väga pii-
ratud summad käsitada on, kuna valla
eelarve kulud ikkagi õigeaegset täitmist
nõuavad, mispärast ka nende puutumata
kassasolevate summade tarvitamine valla
eelarve kulude katteks kassaraamatu üle-
vaatlikkuse puudusel võimalik on ja mit-
mel korral sellest tekkivate pahanduste
põhjuseks olnud. Seega on õigustatud
ka otsimine uuekuulise kassaraamatu jä-
rele, mis töotaks eelkirjeldatud puudust
kõrvaldada ja ülevaatlik oleks ning või-
maldaks iga päev kergesti vallakassas
olevate erisummade seisu kindlaks teha.

Siinkohal võiks kõne alla tulla rubrit-
seeritud kassaraamatu tarvitusele võtmi-
ne vallomavalitsusis, kus oleks ettenäh-
tud eri rubrikud eelarveliste arvetele ja
tarviduse järele ka teistele arvetele, selle
järele, kui peent liigitelu soovitakse saa-
da. Loomulikult suureneks kassaraamatu
formaat ja esialgu paistaks, et selline
kassaraamat nõuaks rohkem tööd erirub-
rikuis olevate summade sissekannete ja
kokkuvõtete kujul, mis aga siiski nii ei
ole, kui arvesse võtta, et ka praeguse
kassaraamatu juures tuleb palju lisatööd
teha ülevaatlikkuse saavutamiseks igaks
talituspäevaks väljanoppimise teel.

Rubritseeritud kassaraamat peetakse
samuti, nagu praegunegi kaheleheküljeliselt
ja teda võiks vallaomavalitsuses tarvi-
tusele võtta mitmel kujul. Nii võib ta
rubritseeritud olla nii, kus oleks erirub-
rikus ära eraldatud summad, mis valla-
omavalitsuse käsitada jäävad, kuna kõik
teised summad, mis kassasse tulnud ja
erisutustele ja isikutele määratud, koon-
duks erarubrikusse mitmete arvete nime
all. Selle juures saame alati kerge vae-
vaga kindlaks teha, palju kassasolevast
sularahast kuuluks eelarveliste kulude
katteks, arvestades eelarveliste tulude
üldsumma ja üks neljandik osa kinnisva-

rade maksu üldsummast ja sellest maharvates tehtud eelarvelised kulusummad. Kassasaldo väljatoomisel talituspäeva lõpul liigitame selle ära, paigutades eelarve osa kassaraamatu väljamineku poolele eelarveliste kulude lahtrisse, kuna teised summad teistesse vastavatesse lahtritesse kuuluvad. Sel teel iga talituspäeva lõpul väljatoodud kassasaldo liigitelu oleks vallavanemale või vallavalitsusele juhteks järgmisel talituspäeval kassasolevate summade õigesse kohta juhtimisel.

Sissetulekute ja väljaminekute liigitus võib aga ka palju üksikasjalisem olla. Oma eriarvetele kuuluvate summade igapäevase arvestusega ei too see vallaomavalitsuse arvepidamisse tööd juurde, nagu ehk esialgu paistab, sest ka praeguse kassaraamatu kuju juures tulevad eriarvetele kuuluvad summad kuu lõpul arvestamisele, vaid sellega saab neid arvutusi, mis praegu on kuhjunud kuulõpu tööde hulka, ära teha kuu kestel, andes arvepidamistöödele seega teatava ühtluse. Veel edasi, kui praegune kassaraamatu kuju nõuab mitmete maksude maksmise korral ühe isiku poolt, nende kassaraamatu sissekanetes üksikasjalist ülelugemist ja arves-

tamist vastavalt sellele, kuidas nad kviitungitele märgitud, võime rubritseeritud (tabelviisilise) viisi juures neid makse kogusummana sisse kanda kassaraamatuse, jaotades üksikud maksud eraldi juba neile määratud rubrikuil. Sissetulevate summade korraliku kviteerimise juures, sarnasel juhusel on nende summade kassaraamatus üksikasjaline ülelugemine koguni üleaarune ja aeganõudev töö, mis paisutab kassaraamatu sissekandeid ainult suureks, kuna nende maksude üksikasjaline arvestamine toimub juba isegi kviitungite teisendite järele vastavais maksutabeleis ja nimestikkudes. Seega rubritseeritud kassaraamat võimaldab teatavat töölihtsustamist vallaomavalitsuse arvepidamises, mis seda tähtsam, nagu alul sai mainitud, et lõviosa igasugustest operatsioonidest vallaomavalitsuses on kassalised.

Rubritseeritud kassaraamat ei riku Andres Looritsa poolt koostatud ja maksmapandud arvepidamise korda, kuna aga saavutatav ülevaatlikkus ja arvepidamise lihtsustamise võimalused räägivad selle kassaraamatu tarvituselevõtmise kasuks vallaomavalitsustes.

Kas lihtsustamise või töö suurendamise suunas?

!Parem varem, kui hilja. Parem avasilm, kui kinnisilmi vastu minna kurjale. Kui varem ja avalikult asjast rääkida, võib olla, jääb kuri tulematagi. Ja julguse selles mõttes asjaga välja tulla, andis veel see, et sel ajal, kui ähvardused suust suhu ringi käivad, et asjata mõttetu ja raske töö vallasekretäridele kohuseks tehakse, teiselt poolt koguni asja lihtsustamist nõutakse ja näidatakse, et see võimalik on. Kuid see ühtlasi sunnib ka küsima, kumbas suunas Ministerium läheb, kas lihtsustamise või asjata töö suurendamise suunas. Lähevad ju mõlemad niidid Kohtu- ja Siseministeriumi kokku.

„Maaomavalitsuse“ nr. 18-as leidsime H. Aviksoni ettepaneku Kohtu- ja Siseministrile, kus ettenähakse rida parandusi raamatupidamise lihtsustamise alal. Kui need põhimõtted läbi läheks, väheneks töö ameerikaviisilises raamatupidamises tuntavalt, kuigi see praegu palju lihtsam ja mitu korda lühem on A. Loo-

ritsa viisist. Aga selsamal ajal, kui üks Soome eeskuju kasutades lihtsustamise katseid otsib ja näitab, käivad Viru- ja Saaremaa vallasekretäride ringkondis kurvad kuuldused ringi: A. Loorits on lubanud 1. aprillist 1931 a. ka neis maakondades oma arvepidamise viisi maksmaksa panna. Ühel ajal selle lubadusega käivad ringi ka iseloomustused, kuidas seletatakse, et ameerikaviisilises raamatupidamises ettetulnud puudused ja vead olla kõik süsteemi vead, kuigi nad tegelikult raamatupidaja vead ehk lihtsalt hooletus on.

Et vallaomaval. raamaupid. viis, mida ka neile maakondadele tahetakse kaela suruda, kes seni kergema vaevaga läbi saanud, otstarbekohane ei ole, tõendab see, et Harjumaa vallad on kohe A. Looritsa kassaraamatu asemele uue kokkuseadnud, Viljandi maaval. on lubanud selles muudatusi teha, Tartumaa vallasekretärid nõuavad selle muutmist, teatud raa-

matute uutega asetamisega. Ülekohus oleks sellepärast meie valdasi karistada kõlbmatu sundusliku pealesurumisega. Võim ei tohiks siin ainsaks otsustajaks olla. Otstarbekohasus peaks ka võimu juhtima. Ka autori uhkuse tunne ei peaks riivatud olema, sest teine autor, kelle süsteemi omapäraselt mahatehakse, on ka oma viisi lihtsustamise nõude ülesseadnud ministrile tehtud ettekandes.

Seistes küsimuse ees, kumbas suunas Ministerium läheb, tahame uskuda, et Ministerium ei tee küsimust rippuvaks ühe ametniku tahtest, ei tee küsi-

must võimuküsimuseks, vaid otstarbekohasuse küsimuseks, lahendades seda peale selle, kui küsimust on kaalunud asjatundjad jõud ja töötajad ise, seda enam, et ei valla sekretärid ega vallaval. ja revisjonikomisjoni liikmed pole millegiga ärateeninud karistust teha asjatut, mõtetut ja arusaamatut tööd, pealegi ajal, kus Ministerium ise tahab lihtsustamist saavutada välismaade eeskujul. Oldagu järjekindel, ja läheme lihtsustamise teed!

Üks nendest,
kellesse asi puutub.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu põhikiri muudetud.

Vabariigi Valitsuse otsus
17. detsembril 1930 a.

Kinnitada.

Riigivanem (O. Strandman).
Kohtu- ja Siseminister (A. Anderkopp).
Riigisekretär (K. Terras).

Eesti Maaomavalitsuste Liidu põhikirja muutmine.

Vabariigi Valitsuse poolt 9. septembril 1926 a. kinnitatud ja „Riigi Teatajas“ Nr. 73 — 1926 a. väljakuulutatud ning 30. augustil 1927 a. muudetud (R. T. Nr. 82 — 1927) ja 21. dets. 1928 a. (R. T. Nr. 2 — 1929) muudetud Eesti Maaomavalitsuste Liidu põhikirja §§ 6, 7, 8 ja 11 muutmiseks lugeda need paragrahvid järgmiselt:

§ 6. Liidu liikmeks võivad olla kõik Eesti maavalitsused ja vallavalitsused.

§ 7. Liidu liikmeks registreerib Liidu juhatus: maavalitsusi maavolikogu otsuse ja valdasid vallavolikogu otsuse põhjal. Valdade esindajad Liidu nõukokku valib põhikirja § 11 ettenähtud arvul iga maa valdade esindajate koosolek valdade esindajate hulgast. Esindajate koosolek koosneb vallavalitsuste poolt määratud valdade esindajatest, igast Liidu liik-

meks registreeritud vallast üks. Valla esindajateks võivad olla vallavalitsuse ja vallavolikogu liikmed ning vallasekretär.

Valdade esindajate koosolekud kutsutakse kokku Liidu nõukogu liikmete valimiseks, kui maakonnast on vähemalt $\frac{1}{3}$ valdasid Liidu liikmed.

§ 8. Maa- ja vallavalitsused võivad igal ajal Liidust välja astuda: Maavalitsused maavolikogu ja vallaomavalitsused vallavolikogu otsuse põhjal, sellest Liidu juhatusele kirjalikult teatades, ligi panes vastava otsuse ärakirja, kuid see väljaastumine ei vabasta väljaastujat liikmemaksu maksmisest jooksva aasta eest.

§ 11. Eesti Maaomavalitsuste Liidu tegevust juhivad Liidu nõukogu, mis koosneb maavalitsuste liikmete hulgast viimaste volituste kestvuse ajaks valitud isikutest igast maast

kuni 50.000 elanikuga 1 esitaja,
50.000—100.000 elanikuga 2 esitajat,
üle 100.000 elanikuga 3 esitajat

ja Liidu liikmeteks astunud valdade esitajatest, iga maa kohta niisama palju esitajaid kui selle maavalitsusel, kes valitud § 7 ettenähtud korras valija asutuse volituse kestvuse ajaks.

Omavalitsustegelased.

25 aastat omavalitsuse teenistuses ühel ametalal ja 35 a. teenistust ühes omavalitsuses.

Riisepere vallasekretär Johannes Kulderknup pühitses 1. jaanuaril 1931 a. Riisepere vallavalitsuse teenistusse astumise 25-aastast juubelit.

Juubilar sündis 10. mail 1880 a. Kohila vallas Salutaguse mõisas, lõpetas Tallinna 4-kl. algkooli 1894 a. Peale selle täiendanud haridust vastavate kursuste lõpetamisega. Pärast õppimise lõpetamist oli Riisepere vallakirjutaja juures abiliseks 1. juulist 1896 a. kuni 15. okt. 1898 a., mil astus sama valla Nurme algkooli õpetajaks. Õpetajana tegutses 8 aastat, s. o. kuni 31. dets. 1905. Riisepere vallasekretäriks astus 1. jaanuaril 1906 a., kus seni püsib hea tervise juures. Kokku Johannes Kulderknup on olnud omavalitsuse teenistuses ligi 35 aastat ja seda kogu aeg ühes omavalitsuses.

Vallasekretäri elukutse, pidades silmas möödunud raskeid vaheldusrikkaid aastakümneid, on olnud küllalt vaevarohke ja töödnõudev. Kõik valitsuste muudatused ja ühes sellega valitsenud meeolud rahva seas puudutasid kõige valusamini vallasekretäri, kui võimuesindajaid kohal, ja panid neile peale rasked ülesanded. Tekkinud lahkkelide, arusaamatuste ja kokkupõrgete lahendamiseks eestkätt pidi aitamaks kaasa suurel määral vallasekretär. Seega pole ime, kui paljud neist olid sun-

nitud lahkuma oma teenistuskohadest tol ajal mõjule pääsenud laiemate hulkade võimuavalduse tõttu. Meie juubilar aga on üks väheseid, kes on osanud lahendada tüliküsimused rahulikult, on suutnud rahuldada kodanikkude huve õiglaselt, on võtnud osa nende muredest ja rõõmudest sooja südamega.

Vallasekretäri ülesanded on laialdased ja mitmekesised. Tegutseja sel alal peab olema tõsise, laia silmaringiga ja asjatundlik töömees, kel peale selle olgu see süda ja tundlik hing rahva heakäekäigu vastu. Need omadused on meie juubilaril. Seepärast on seletatav tema kauaaegne viibimine ühel teenistuskohal, kuna on võitnud kogu valla rahva usalduse ja lugupidamise.

J. Kulderknup oma otsekoheste teenistuse alal korralikkuse ja täpsuse mõttes on sammunud esimeste ridades. Aastate kestel ta on täitnud vallaomavalitsusel lausuvad ülesanded ja kohustused heatahtlikult ja asjalikult.

Ka seltskondlik tegevus pole jäänud unustusse. Sel alal juubilar töötab kaasa kõigis kohalikes seltskondlikes organisatsioonides, kus kirjatoimetajana, kus kassapidajana, kus pillipuhujana jne.

Sellepärast juubilarile kiitust ja tänu Eesti seltskondlikul, kultuuri- ja omavalitsuse alal tehtud tööde eest!

Head tervist ja raugemata jõudu edaspidiseks tegutsemiseks senise energia ja innuga!

K. V.

Omavalitsuste päevauudised.

Eiesti Üleriikliku Omavalitsuste teenijate kongressi seisukoht omavalitsuste korraldamise küsimuse kohta.

Ärakuulates H. Aviksoni referaati ja hoogsaid läbirääkimisi küsimuse kohta, kongress võttis 5. jaan. s. a. vastu resolutsiooni:

Ajal, mil valla- ja maaomavalitsuste korraldamise seaduse eelnõud kokkuseadmisel, millal kõigi omavalitsuste õiguste kitsendamise kavad maksude määramise asjus päevakorral, on omavalitsuste ametnikkudel, kes kõne all olevaid küsimusi eluliselt kõige paremini tunnevad,

õigus ja kohus küsimuste kohta oma seisukohti avaldada.

1. Omavalitsuse korraldamise küsimuses, arvestades meie rahva tasapinnaga, tuleb jääda meie põhiseaduses väljendust leidnud detsentralisatsiooni alusele.

Puudused, mis meie omavalitsuselus avalikuks tulnud, tulevad kõrvaldada seniseid detsentralisatsiooni aluseid puudutamata jättes.

2. Riigimajandust ei saa tervendada võimu koondamisega finantsasjus ühe isiku kätte, nagu seda Majandusministee-

riium näeb ette, vaid hädavajalikkuse tundmisega kohapeal rahva esitajate kaudu.

3. Suurte ja ülearuste kulude vähendamine on hädatarvilik, kuid kulusid ei vähenda tsentralisatsioon, omavalitsuste tegevusalade ja õiguste piiramisega, vaid suurendab teda, võrreldes praegusega, riigiametnikkude ja riigiasutuste arvel. Omavalitsuste korraldus rahvale kättesaadavuse ja ülearuste kulude vähendamise otstarbel peab sündima vastupidises suunas, demokraatlisel alusel ja kooskõlas põhiseadusega: kõik võimalikud kohapealsed valitsemise ülesanded koondada omavalitsuste kätte.

Eesti maaomavalitsuste reformi juhtnöörid.

Sarnase pealkirja all oli Tartu Ülikooli poolt 1930 a. kohta väljakuulutatud auhinnatöö administratiivõiguse alal. Sellel teemil esitati ainult üks töö, nimelt Teedeministeeriumi sekretäri August Oja poolt. 1. dets. teatavaks tehtud tulemuste järele tunnistati see töö esimese auhinna vääriliseks.

Põhjalik töö seab juhtnööriks: omavalitsused peavad meil korraldatud olema põhiseaduse kohaselt riiklise teooria järele, ja praegust olukorda tuleb tervendada kõigi võimalikkude valitsemise ülesannete koondamisega omavalitsuste kätte.

E. Maaomaval. Liidu ja omavalitsuste tegevus.

Vallasekretäride kutseksamid Harju Maavalitsuse juures 11. — 16. dets. 1930.

Vallasekretäride kutseksamid Eesti Maaomavalitsuste Liidult korraldatud omavalitsusametnikkude ettevalmistamise kursustest osavõtjaile korraldas Harju Maavalitsus. Peale kursantide oli võimaldatud eksamist osavõtmine ka väljastpoolt ilmunuile. Kursustest osavõtjaist ilmus eksamile 44 inimest ja väljastpoolt 15, kes kõik lubati eksamile. Kuna üks kursuslane ettetulnud perekondlistel põhjustel lahkus kohe eksami algul ja teine pärast ühe kirjaliku töö sooritamist, jäi eksamile 42 kursustlast ja 15 eksaminati väljaspoolt.

Hariduse järgi eksaminandid jagunesid:

a) kursustest osavõtjad — keskkooli haridusega 18, keskkoolis õppinud — 7, algkooli haridusega — 16 ja ülikooli lõpetanud 1;

b) väljaspoolt: keskkooli haridusega 1, algkooli haridusega — 14.

* Eksamikomisjoni moodustasid Kohtu- ja Siseministeeriumi esindajana h-ra A. Loorits, Harju Maavalitsuse esindajana mäavalitsuse esimees h-ra P. Männik ja Rapla vallasekretär h-ra J. Kasemets.

Kirjalikkude ülesannetena anti:

1. Eesti keele alal üldtöödena — „Eesti vallaomavalitsused“. Töö valmistamiseks anti 3 tundi, kuid hiljem seda aega pikendati ühe tunni võrra.

2. Matematika alal — kaks ülesannet, milliste lahendamiseks anti 3 tundi.

3. Asjaajamise alal — a) protokoll vallavolikogu koosolekust, kus arutati ja otsustati õpetaja valimisi ja vallamaksude määramist; b) protokoll vallavalitsuse koosolekust, kus arutati ja otsustati maksnike palveid maksutähtaegade pikendamiseks ja vallavolikogu kokkukutsumiseks; d) protokollid vallakohtu toimingutest, millised pidid sisaldama nõdrameelseks tunnistatu laste ja varanduse hooldamisele võtmist ja karistatud eestkostja tagandamist; töö valmistamiseks anti 4 tundi.

4. Arvepidamise alal — arveteseisude ja ühe kuu läbikäikude arvestamine kronoloogilistes ja süstemaatilistes põhiraamatutes ning arvestuste kokkuvõtmine ja bilanseerimine; töö äraandmiseks anti 10 tundi, millist aega pikendati 1½ tunni võrra, kuna esimeseks tähtajaks anti ära ainult üks töö.

Kirjalikkudel eksamitel osutusid nõrkadeks 15 eksamineeritava tööd, mis pärast neid suusõnalisele eksamile ei lubatud. Suusõnalisele eksamile pääsesid 42 isikut, kellest eksami sooritasid 34 Neist 26 kursuse lõpetajat ja 8 väljaspoolt. Hariduse järgi eksami sooritanud jagunesid: keskkooli haridusega 12, keskkoolis õppinud 5, algkooli haridusega 16 ja 1 ülikooli haridusega.

Eksami sooritasid järgmised isikud:
Herbert Grustam Hugo Hansmitt
Johannes Gutman Evald Jaanson

Karl Joosep
Ella Helm
Joann Kramm
Samuel Kiudorv
Selma Langebraun
Jaana Mering
Rudolf Ottenson
Rudolf Tomson

August Avik
Eduard Juhkam
Vladimir Kalvet
Johannes Laurisson
Nikolaus Russ
Gustav Raudheiding
Heinrich Virma
Aleksander Maurer

Arnold Kruus
Meinhard Lausa
Paul Leis
Salme Noor
Jüri Ramjalg
Jaana Ruuberg
Harald Roosvald

Brigitte Strauch
Rudolf Säkk
Hans Taklai
Ivan Tamm
Margarethe Tomson
Johannes Tõnts
Julius Usai

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 1. Võrest vallakantseleis.

Vallakantseleis asetub võre publikumi eraldamiseks. Ilma võreta oleks vallakantselei ruumikam ja laseks end otstarbekohasemalt kasutada. Tegelikult pole ka võrega publikumi eraldamist olnud, sellepärast näib võre vallakantseleis otsarbetu.

Palun teatada, kas on võre pidamine vallakantseleis sunduslik. Jaataval korral missuguse seaduse põhjal?

M. sekr. abi A. K.

Vastus:

Ei ole sunduslik.

Küsimus Nr. 2. Õpetajate korterite kohta.

Palun seletust, kas vallavalitsusel on õigus algkooliõpetajate palgast kinni pidada 10% palga summast avalikkude algkoolide õpetajate palga-seaduse § 29 põhjal (R. T. Nr. 22 — 1928 a.), kui kooliõpetajale on antud korter, küte, valgustus ja kasutada normimaa ühes vastavate hoonetega, ja kas ei tule see summa mitte tagasi maksta sama seaduse § 24 põhjal.

K. vallasekretär X.

Vastus:

Ei ole õigust kinni pidada, sest õpetaja rahapalk moodustab 90% tema palgast ja vald on kohustatud puuduva 10% korteri näol õpet. andma.

Küsimus Nr. 3. Eraldamata maa edasimüümise kohta.

1903 a. ehitas vald mõisa renditalu maa peale vanadekodu. Ehitamiseks andis mõis luba ning sõlmis vallaga vastava rendilepingu, mille järele 1 r. vakamaad maad renditalust antakse vallale rendile vanadekodu ehitamiseks. Rendilepingu kestvus on kuni 1945 aastani. 1918 a., sakslaste siinoleku ajal, müüs mõisa omanik renditalu kellegile teisele. Talu kinnistati uuele omanikule 1929 a. Talu müümisest mõisa omanik valda ei hoiatanud. Uus taluomanik näitas ette kinnistatud talu kaardi, millest näha, et vanadekodu all olev maa on eraldamata. Nõuab vanadekodu oma maa pealt kõrvaldamist ehk selle viikese maatiiki eest suurema summa väljamaksmist. Palun juhatada, missuguseid samme tuleks vallavalitsusel astuda ja mida ja kuidas ettevõtta, et vanadekodu allesjätmist nimetatud talu maa peale valla omanduseks garanteerida?

Omaavalitsuseteglane.

Vastus:

Tuleb omandada ostuteel. Küsimuse alla võib tulla kahjutasu nõudmine endiselt omanikult.

Küsimus Nr. 4. Kooli põllumaj. hoonete eest rendi nõudmise kohta.

Avalikkude algkoolide seaduse ja teiste määruste järele võib arusaada, et vald on kohustatud algkoolide õpetajatele maad kasutamiseks andma üldistel alustel makstava rendi eest. Kuid kas on vald kohustatud andma kasutamiseks ehk ehitama uusi hooned põllumajanduslikeks otstarbeks õpetajatele, seda kusagilt ei selgu.

Vald ehitas õpetajatele kooli juure suured kõrvalhooned: lauda, aida ja sealauda, ning andis need õpetajatele kasutamiseks.

Palun selgitada, mida mõista „üldistel alustel makstava rendi“ all? Kas selle all tuleks mõista näit. riigi rendi norme? Või lubatakse õpetajatelt maa eest renti võtta ka suuremal määral, kui riigirenti välja teeb, jaataval korral, kui suurel määral? Kas õpetajate palgamaa kannab ka näit. teede naturaalkohustust?

Kas vallavolikogu võib määrata õpetajate käes kasutada olevate põllumajandusliste hoonete, lauda, aida jne., eest üüri, jaataval korral, kui suurel määral ning kuidas seda määra väljatöötada? Omaavalitsuseteglane.

Vastus:

Avalikkude algkoolide seaduse (R. T. 75/76 — 1920) § 29 märkuse järgi on igal õpetajal õigus saada maad samas paragrahvis tähendatud määral „üleüldistel alustel makstava rendi eest“, s. t., esiteks, et õpetajal ei ole õigust tasuta maa saamise peale ja, teiseks, et kooli ülevalpidaja on vaba rendi suuruse määramises, näit. ta võib nõuda õpetajalt sama palju renti, kui teistelt isikutelt. Õpetajaile antavad maad kannavad kõik naturaalkohustusi ja nende täitmise eest vastutavad maavaldajad. Kuna kooli ülevalpidajad ei ole kohustatud andma maad ühes ehitustega, on neil õigus ehituste kasutamise eest nõuda renti. Rendi suuruse määramisel tuleks arvestada kohalikke olusid.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Käitis ja ettevõtte. Tööigusteaustusline käsitelu. Artur-Tõeleid Kliimann. Tartu 1930. 32 lehek.

Iga omavalitsustegelane, kes ajakõrgusel tahab seista, samuti iga omavalitsustegevusest ja seadusandlusest huvitatud kodanik loeb

Eesti Maaomavalitsuste Liidu häälekandjat

„MAAOMAVALITSUS“

Tellimine 1931 aasta peale on avatud.

„MAAOMAVALITSUS“ ilmub oma üheksandal aastas kätikul 1931 a. endiselt 20 korda aastas,

2 korda kuus, väljaarvatud suvekuud, millal kord kuus ilmub.

„Maaomavalitsuse“ ülesanne on omavalitsuste huvide valvel seistes nende õiguste eest välja astuda, omavalitsuste tegevuse korraldamises kaasa aidata, omavalitsustegelaste teadmisi laiendada, nende üksteisele lähene mist võimaldada ja neile tarvilikuks käsiraamatuks olla.

Selle ülesandete täitmiseks toob omavalitsuste ajakiri „Maaomavalitsus“ oma üldosas artikleid omavalitsuste elusse puutuvate päevaküsimuste kohta, arvustab uute seaduste eelnõusi ja maksvaid seadusi, väljeminnes tegeliku elu nõuetest, toob põhjalikke ülevaateid ja statistilisi andmeid omavalitsuste tegevusalade kohta ning avaldab juhatuskirje omavalitsustegevuse kohta, toob omavalitsuste päevauudiste osas üldtähtsusega teateid seadusandluse ja omavalitsustesse puutuvate sündmuste üle, annab E. Maaomavalitsuste Liidu ja omavalitsuste tegevuse osas ruumi sõnumitele tähtsustate tegevuse kohta, tutvustab välismaade omavalitsuste osas lugejaid välismaade omavalitsuste korraldusega ning tegevusega, märgib omavalitsustegelaste osas ära nende tähtpäevad, tuues nende elulugusi ja pilte, tutvustab riigikohtu seletuste osas riigikohtu otsustega, mis kuidagi omavalitsustesse puutuvad ja kirjanduse osas omavalitsustesse puutuva kirjandusega, kuna ta küsimuste ja vastuste osas lahendab lugejate poolt toimetusele saadetud õigusteadlisi ning omavalitsuste asjaajamisesse puutuvaid küsimusi.

„Maaomavalitsusele“ on kaastööd teinud ehk teha lubanud Riigikogu liikmed, ministrid, kõrgemad riigiametnikud ja hulk kohtu-, kooli ja omavalitsustegelasi.

„Maaomavalitsuse“ tellimise hind 1931 aastal on: aastas 5 kr., pooles aastas 2 kr. 50 s., üksik number 25 sent.

„Maaomavalitsuse“ tellimisi võtavad vastu: Ajakirja „Maaomavalitsuse“ talitus Tallinnas, S. Roosikrantsi Nr. 12, kõik Vabariigi postkontorid, postiagentuurid, maaomavalitsused, vallasekretärid ja kõik ajalehtede tellimiste vastuvõtjad.

Tellimise aadress: Tallinn, S. Roosikrantsi Nr. 12. „Maaomavalitsus“.

„MAAOMAVALITSUSE“ toimetus ja talitus.